

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Nacionalumo atgimimas, arba kuo stebinsime Europą

2013-07-03

ŽURNALAS: KULTŪROS BARAI

TEMA: Kultūra

AUTORIUS: Rita Repšienė

DATA: 2013-07

Nacionalumo atgimimas, arba kuo stebinsime Europą

Rita Repšienė

Man liūdna, kad žmonija taip kvailai žaidžia kortomis, kurias turi, tačiau žinoti, kur mus veda kolektyvinė beprotybė, vis tiek geriau negu nežinoti.

Jorgen Randers

Per antinomijas nacionalizmas gali nuolat atsinaujinti ir prisitaikyti prie įvairių situacijų.

Anthony D. Smith

Mažosios tautos XXI a. netikėtai vėl gavo galimybę atsidurti dėmesio centre. Visai neseniai Europos Sąjungos Tarybai pirmininkavo Airija, dabar to ėmėsi Lietuva. Šalis, kurios įvaizdis pasaulio žiniasklaidoje nėra itin patrauklus, pretenduoja nustebinti ne tik atvykstančius aukščiausius Europos pareigūnus, bet ir visus, kas šį pusmetį apsilankys mūsų sostinėje. Visi įvykiai, kultūrinės programos tiesiog privalo tapti begaline superlatyvinių šūkių virtine, demonstruojančia nacionalines vertybes ir privalumus. Gal net eilinis Europos pilietis pagaliau liausis Lietuvos sostine vadinti Rygą, gal atgaus prarastą populiarumą net seniai nusivainikavusi „antroji“ lietuvių religija – krepšinis ... Žodžiu, desperatiškai bandome, nes privalome, o gal ir galime, nustebinti Europą. O kartais ir mus nustebina: antai Anglijos mokslininkų atliktas tyrimas rodo, kad pagal gyvenimo kokybę Lietuva užima 23-iąją vietą pasaulyje, aplenkusi pačią Angliją, kuri liko 25-oje. Gyvenimo kokybė tąkart buvo vertinama pagal aštuonis kriterijus: pragyvenimo kainą, kultūrą, ekonomikos lygį, laisvę, užtikrinamą šalyje, sveikatą, šalies infrastruktūrą, saugumą ir klimatą. O pagal bendrą žmogaus socialinės raidos indeksą (*Human Development Index, HDI*), kuriuo matuojama vidutinė gyvenimo trukmė, raštingumas, švietimo ir pragyvenimo lygis visose pasaulio valstybėse, Lietuva 2013 m. užėmė 41-ąją vietą tarp 187 valstybių ir

priskiriama valstybėms, kuriose socialinis lygis itin aukštas, aplenkusi Baltarusiją ir Latviją, tiesa, nusileidusi Estijai ir Lenkijai. Nors *pagal kitus skaičiavimus pragyvenimo lygis Lietuvoje žemesnis negu Turkijoje, Makedonijoje, Bosnijoje ir Hercegovinoje, Rusijoje...* Vis dėlto visą pusmetį nersimės iš kailio ir gal pavyks įrodyti, kad dažnai būname nepagrįstai nuvertinami.

Reikėtų pabrėžti: lietuviai, kaip ir visa civilizuojoji Europa, vis labiau stengiasi atskleisti kultūrinį savo tapatumą. Į Nacionalinės pažangos programą šis fenomenas įtrauktas tarp ilgalaikių valstybės prioritetų, kuriems įgyvendinti 2014–2020 m. bus naudojama ES finansinė parama. Kultūra laikoma horizontaliu nacionaliniu prioritetu, tad siekiama užtikrinti jos prieinamumą, įvairovę ir sklaidą, aukštą šios srities paslaugų kokybę, plėtoti viešąją infrastruktūrą. Tiesa, nacionalinio tapatumo plėtra į ateities ir gerovės strategiją „Lietuva 2030“ buvo įrašyta tik paskutinę minutę, bet vis tiek turime kuo didžiuotis, ir mūsų pirmininkavimas ES Tarybai, tikėkimės, dar kartą tai patvirtins.

„Mes pasiruošę“

Nacionalinis tapatumas šiandien jau nėra mažųjų valstybių kryžius, priešingai – tai galimybė išlikti globaliame pasaulyje, išsaugoti savitumą, kad galėtume esminius jo bruožus perduoti ateinančioms kartoms. Tačiau kodėl Lietuvą pristatantis vaizdo klipas „Ypatinga diena“, pažymintis Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai pradžią ir kukliai paskelbtas oficialioje socialinio tinklo paskyroje *Eu2013.lt*, plačiųjų sluoksnių buvo visiškai nesuprastas, neįvertintas, negailestingai sukritikuotas? Dar nė neradus atsakymo, šis klipas buvo nedelsiant pašalintas ir saugiai paslėptas, gal kad tautinio tapatumo klišių, kuriomis čia remiamasi, priešai nepanaudotų nedorais tikslais? O juk buvo planuota žinią skleisti plačiai, rodyti per televiziją, net viešajame transporte įrengtuose monitoriuose ir lauko ekranuose Vilniuje, Klaipėdoje, Kaune, kad visi žinotų: „pirmininkavimo laukėme ir esame jam pasiruošę“, kaip skelbia vaizdo klipo prierašas.¹

Šalies pristatymo autoriai, matyt, jaučiasi puikiai išmanantys lietuvių tapatumo kismą, todėl skelbia tokį pranešimą: „*Klipo Ypatinga diena tikslas – priminimas apie Lietuvos pirmininkavimo Europos sąjungai pradžią. Klipu taip pat siekiama parodyti lietuviškos tapatybės, lietuviškų tradicijų jungtis su miesto kultūra ir jos sterilumu. Klipo idėja – skirtingų specialybių žmonės darbo metu. Tradiciniai reprezentaciniai personažai atsiduria kompiuteriu apdorotoje aplinkoje: ritmiškai tikslus montažas, griežta mechanika, sąmoningas dirbtinumas. Lietuva po truputį virsta urbanistine valstybe. Mechanikos ašis – fonas, kuris pasikeičia anksčiau už personažą, todėl kuriam laikui personažas atsiduria ne savo aplinkoje. Tai sukelia netikėtų asociacijų ir žiūrovą įtraukia į vizualinį asociacijų žaidimą*“² [kalba netaisyta – R. R.].

Kad „personažas kuriam laikui“ (gal pusmečiui?) „atsiduria ne savo aplinkoje“ galėtų būti šmaikšti užuomina, kad, pavyzdžiui, Seimo vicepirmininkui Vytautui Gapšiui, nuteistam už sukčiavimą, labiau tiktų aplinka su visais kitais personažais. Na, bet čia būtų jau pernelyg „netikėtas asociacijų žaidimas“...

Užsienio reikalų ministerijos užsakytas videopristatymas stublina anaipol ne asociatyvumu, bet primityvumu, neprofesionalumu. Pažertų klišių gausa, pavyzdžiui,

„tradiciniai reprezentaciniai personažai“ – dviratininkas, dirigentas, biuro tarnautoja, duonos minkytoja, puodų lipdytojas ar mergina su skėčiu ir kompiuteriu³ – atskleidžia kūrybinio požiūrio seklumą.

Klipo devizas „Mes pasiruošę“ ragina suklusti, kas tie mes? Neju praradome net minimalų kultūrinį išprusimą, kad organizuodami viešąsias švietimo akcijas nė kiek nesistengiame „paruošti“ ir tautos būsimiems įvykiams, galimoms permainoms. „*Matosi, jog krizė dar nesibaigė*“, „*Panašu, kad dar nesame pasiruošę*“, „*Bravo! Štai čia menas – štai čia forma! Klausimas tik – ar jūs kvaili, ar mes čia atsilikę?*“ – socialinio tinklo *Facebook* vartotojai nedelsdami įvertino oficialų Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai vaizdo klipą.⁴ Ar mes pasiruošę?!

Tradicijoms irgi reikia novacijų

Šalis, kuri pirmininkauja ES Tarybai, turi įrengti reprezentacinę instaliaciją Briuselyje, ES Tarybos būstinėje. Šikart pagal bendrą simbolinę koncepciją buvo pasirinkti lietuviškieji „sodai“ kaip nacionalinio originalumo kodas. Ar pavyko lokalią tautinio tapatumo tradiciją tinkamai pristatyti europiniame kontekste?

„*Sekant susiklosčiusia tradicija, ES Tarybai pirmininkaujanti šalis apipavidalina ES Tarybos būstinę Justus Lipsius pastatą. Lietuvos menininkai (UAB „Ekspobalta“, vadovas – Saulius Valius) sukūrė dekoravimo projektą „Europos sodai.“*⁵

Iš šiaudelių ar nendrių pinti reketukai, vadinami sodais, itin populiarūs buvo Auštaitijoje. Iki XX a. pradžios gyvavo apeiginis sodo pirkimas per vestuves: kadagio ar eglės šaką, pakabintą virš stalo ar šalia durų ir vadinamą jaunosios sodu, išpirkdavo piršlys. Pasakojama, kad sodai laimindavo namus, saugodavo nuo piktųjų dvasių. Sodus dovanodavo jaunavedžiams, kad jų gyvenimas būtų turtingas, kad jie sutartų, kad namus aplenktų nelaimės.

Lietuvos menininkai sukūrė dekoraciją, kurioje, pasak jų, „*atspindėtos lietuviškos tapatybės sudėtinės dalys – tradiciniai amatai, modernusis menas ir šiuolaikinis dizainas. Pastato atriume iš lengvų aliuminio vamzdelių įrengta instaliacija „Europos sodai“ yra prasminė ir vaizdinė dekoravimo ašis. Joje šiuolaikinėmis priemonėmis atkartojamas lietuviškų šiaudinių sodų motyvas. Iš šiaudų veriami sodai simbolizuoja pasaulio medį, kosmoso tvarką*“.⁶

Semantinis „pamušalas“ lyg ir pakankamas, tačiau ES Tarybos būstinės erdvę išdabinę devyniomis galybėmis metalinių sodų, nieko nenustebinome, nes multiplikuojant paveldą (dvidešimt aštuoni sodai – tarsi dvidešimt aštuonios ES valstybės narės, „*taip įprasminant santarvę ir stabilumo siekį*“), būtina suteikti jam ir naujų prasmų, kad atsirastų komunikacinė erdvė ir neliktų vietos vertybinei tuštumai.

Ar bendru pirmininkavimo kodu tapęs „sodas“ liudija naujos komunikacijos pradžią ar senojo paveldo atrofiją? Ar gebama įprasminėti nacionalinio savitumo bruožus? Ar atsiskleidžia mąstymo originalumas?

Vienas garsiausių ir skandalingiausių prisistatymų ES Tarybos būstinėje buvo čekų menininko Davido Černy'o instaliacija „*Entropa*“, skirta Čekijos pirmininkavimui ES Tarybai nuo 2009 m. sausio 1 d. Simboliniame Europos žemėlapyje pavaizduotos šalys

narės ir su jomis siejami stereotipai. Instaliacija 16 kv. m plote vaizdavo plačią Europos panoramą: Nyderlandus, užlietus vandens, su kyšančiais mečečių minaretais, Prancūziją, iškėlusią amžino streiko plakata, Italiją, panašią į didžiulę futbolo aikštę. Vokietijos kontūrai priminė svastiką, Rumunija – Drakulos parką, sklidiną šurpių garsų, Liuksemburgas buvo pavaizduotas išparduodamas, Lenkijos kunigai mojavo gėjų vėliava, o **Bulgarija virto viena didele tapykla...** Didžiosios Britanijos, kuri laikoma euroskeptiška valstybe, šioje menininko vizijoje išvis nebuvo. **Pirmąją ekspozicijos naktį dalis priešaringai vertinamo kūrinio buvo uždengta juodu audeklu.** Čekijos prezidentas **Václavas Klausas** prašė čekų „viešai išsižadėti“ ginčytinos, įžeidžiamo turinio instaliacijos. Pats Černy atsiprašė Bulgarijos ir Čekijos, bet sakė tiesiog norėjęs išsiaiškinti, „ar Europa gali pasijuokti iš savęs“: „Jei ir norėjau ką nors įžeisti, tai *Václavą Klausą. Nes Klausas įžeidinėja čekus*“, – pareiškė jis. Pateikęs nacionalinių klišinių įvaizdžių kolekciją, menininkas, pasitelkdamas ironiją, rimtus dalykus pavertė nerimtais.⁷

Vėliau instaliacija buvo perkelta į Šiuolaikinio meno DOX centrą Prahoje Holesovice, atidaryme 2009 m. birželio 11 d. dalyvavo ir Čekijos eksprezidentas **Václavas Havelas**. „Entropa“ buvo eksponuojama ir Techmanios mokslo centre Pilzene kaip ES parodos dalis.

Įdomu, kur mes eksponuosime „Europos sodus“? Ir ką pasakėme Europai savąja instaliacija? Netvirtinu, kad reikia eiti kuo įžūlesnių provokacijų keliu, tačiau visai atsisakę šio „ingrediento“, pabrėžtinai stengdamiesi būti visada ir visais atžvilgiais politiškai korektiški, liksime bebalsiai ir beveidžiai.

Atspindėti esminius tapatumo sandus – tradicinius amatus, modernų meną ir šiuolaikinį dizainą – sumanymas puikus, bet mintis monotoniškai iškabinti vienodus kaip du vandens lašai reketukus primityvoka, nes nieko nesakanti bendro pobūdžio dëlionė tikrai neatskleis savitų tapatumo bruožų, tam būtinas dialogas, o jis, kaip sakė Zygmuntas Baumanas, „reikalauja laiko, apmąstymų, refleksijos – to, nuo ko modernus nekasdieniškumas žada mus visiškai išvaduoti, teigdamas, esą visa tai (laiko sąnaudos, pastangos mąstyti, reflektuoti) mus tik apsunkina. Niekam nekyla abejonių, kad šiandien tai pernelyg daug kainuoja – juk refleksija, susimąstymas reiškia delsimą, lėtesnį tempą, o šiandieniniame pasaulyje už tai reikia brangiai mokėti. Tą dialogą reikalauja geros valios, tvirto ryžto ir auksinės kantrybės“.⁸

Dialogas tarp tradicijų ir dabarties, tarp mūsų ir kitų, tarp to, kas asmeniška ir kas universalu, yra būtinas, nes tai vienas iš primityvumo priešnuodžių.

Kultūrinės programos: keliai ir klystkeliai

Viena įdomiausių kultūrinės pusmečio programos dalių yra projektai, pristatantys Lietuvą užsienyje. Europoje ir pasaulyje įvyks daugiau kaip pusantro šimto kultūrinių renginių – koncertų, parodų, spektaklių, kino peržiūrų.

„Lietuvos pristatymas išsiskiria savo vieninga komunikacine pristatymo linija, kurios tikslas – išryškinti svarbiausius mūsų pasiekimus, parodyti, jog Lietuva turi ypatingą istorinį paveldą bei vertingas kultūrinės sąsajas su kitomis valstybėmis. Lietuvą pristatantys projektai, kurie keliaus po diplomatines atstovybes, supažindina su

Lietuvos fotografijos mokykla, dokumentiniu kinu, šiuolaikiniu menu, gamta ir architektūra. Šie specialiai Lietuvos pristatymui per pirmininkavimą ES Tarybai sukurti projektai pristato Lietuvą kaip kūrybingą, turinčią galias tradicijas ir turtingą paveldą, šalį.“9

Skleisti žinią apie Lietuvą padės interaktyvi UNESCO paroda „Lietuva pašto siuntoje“ – tai keliaujantis įdomybių kambarys (*Wunderkammer*), pristatantis Lietuvos gamtos, architektūros ir kultūros objektus, įtrauktus į UNESCO registrus ir sąrašus. Kiekvienas objektas paslėptas iš pažiūros paprastoje dėžėje, į kokias pakuojamos pašto siuntos, todėl visos paslaptys atsivers tik ją atidarius. Pasak parodos kūrėjų, pasitelkdami šiuolaikines garso ir vaizdo technologijas, jie pristato 10 temų, atskleidžiančių, koks savitas Lietuvos paveldas: UNESCO Pasaulio paveldo sąrašė esantys Vilniaus istorinis centras, Kernavės archeologinė vietovė, Kuršių nerija, Struvės geodezinio lanko punktai; į Reprezentatyvųjų žmonijos nematerialaus kultūros paveldo sąrašą įrašyta kryždirbystė ir kryžių simbolika Lietuvoje, dainų ir šokių švenčių tradicija Baltijos valstybėse, lietuvių polifoninės dainos sutartinės; programos „Žmogus ir biosfera“ tarptautiniam biosferos rezervatų tinklui priklausantis Žuvinto biosferos rezervatas ir į programos „Pasaulio atmintis“ tarptautinį registrą įtraukti Baltijos kelio dokumentai, Radvilų archyvai, Nesvyžiaus bibliotekos kolekcija... Planuojama, kad ši paroda 2013-aisiais aplankys daugelį Europos ir pasaulio valstybių, o rugsėjį bus pristatyta UNESCO būstinėje Paryžiuje.

Tačiau kyla klausimas, kodėl interaktyvi UNESCO paroda „Lietuva pašto siuntoje“, kaip ir dauguma kultūrinės programos projektų, – interaktyvi paroda „Lietuva Europai ir Europa Lietuvai“, kurioje mūsų šalis pristatoma per įdomias, netikėtas istorines, kultūrinės, ekonomines sąsajas su kitomis ES narėmis, fotografijos paroda „Poetiniai dokumentai“, Lietuvos šiuolaikinio meno paroda „Didesnio dalis“ ir „Kino inkluzai“, – visuomenei yra žinomi tik iš informacinių pranešimų ir lokalių pristatymų? Deja, projektai nėra išsamiau išskleisti virtualioje erdvėje, nors tada jie neabejotinai sulauktų kur kas didesnio susidomėjimo, plačiau pasklistų ne tik po Lietuvą, bet ir po Europą. Tiesa, bendrą Alfonso Eidinto, Alfredo Bumblausko, Antano Kulakausko ir Mindaugo Tamošaičio knygą „Lietuvos istorija“, pirmininkavimo proga išleistą šešiomis kalbomis – anglų, vokiečių, prancūzų, ispanų, rusų ir lenkų, galima atsisiųsti internetu nemokamai, bet pirmiausia norėtusi išsiaiškinti, ar verta tai daryti.

Apskritai, peržiūrėjusi Lietuvos kultūrinių renginių programą užsienyje, pasijutau vėl persikėlusį į VEKS'o laikus, kai riba tarp geidžiamo ir esamo buvo visiškai išsitrynusi, o visi renginiai, projektai, pasirodymai mikliai „prichvatizuojami“, regis, tai ir atskleidžia nepaprastą mūsų organizuotumą...

„Rojaus sodai“ Lietuvoje

Vytauto Kasiulio muziejaus atidarymas Vilniuje oficialiai irgi siejamas su Lietuvos pirmininkavimu ES Tarybai. Didžiulė 950 tapybos darbų kolekcija, dailininko archyvas (daugiau kaip 1500 fotografijų, laiškų, įvairių dokumentų), eskizai, asmeniniai įrankiai... Vienoje iš muziejaus salių „*pamėginta atkurti paryžietiškos dailininko dirbtuvės interjerą. Į Vilnių persikėlė jo teptukai, dažai ir knygos. Kabo netgi V. Kasiulio chalatas, kuriuo pasipuošęs, kaip liudija archyvinės nuotraukos, jis mėgdavo tapyti.“10*

XX a. pradžios neoklasicistinių pastatų šalia Lietuvos nacionalinio operos ir baletų teatro stengiasi pritaikyti šiuolaikiniais poreikiais, tačiau šiuolaikiniais muziejams keliami uždaviniai – nustebinti, paveikti, sužavėti – taip ir liko už slenksčio. Jei pasidairytume po šiemet Europoje duris iš naujo atvėrusius muziejus, pavyzdžiui, Amsterdamo nacionalinį (*Rijksmuseum*) ar birželio pradžioje inauguruotą Europos civilizacijų ir Viduržemio jūros muziejų (*Musée des civilisations de l'Europe et Méditerranée*, sutrumpintai MUCEM), tektų pripažinti, kad negalime nė iš tolo lygintis su jais nei pagal lėšas, panaudotas rekonstrukcijoms, nei pagal fondų turtingumą. Bet moderniau rengti ekspozicijas vis dėlto derėtų, nes dar viena salė, kur kažkas kabo ant sienų, traukos centru tikrai netaps. Šiais laikais privalu sukurti ypatingą erdvę, atskleidžiančią rengėjų originalumą ir novatorišką požiūrį į asmenybę, jo laiką ir kūrybą. Vytauto Kasiulio muziejuje to, deja, pasigendame, nėra kas paskatintų pasinerti į aną laiką, kad geriau suvoktume dailininko likimą ir vis norėtume grįžti prie vaizduotę užburiančių jo paveikslų.

Pasigirti, kad Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai pradžioje atidarėme vieną kitą naują muziejų, gal ir vėra, bet užtikrinti, kad juose virs įdomus gyvenimas, kupinas kūrybinių idėjų, yra kur kas sudėtingesnis uždavinys. Ne veltui žiniasklaida vadina mūsų muziejus mieguistais net turistinio sezono metu – antai Valdovų rūmai, kurie, atrodytų, turėtų džiaugtis, kad lankytojų antplūdis neslūgsta, kažkodėl savaitgaliais užtrenkia jiems prieš nosį duris jau 15 valandą, o švenčių dienomis apskritai neįsileidžia...

Tas pavojingas nacionalinis bruožas

Kalbant apie Lietuvos pirmininkavimą, reikėtų paminėti ir dovanas atvykstantiems svečiams, visko mačiusiems ir pakankamai turintiems. Buvo surengtas net nacionalinis „dovanų tapatumo formavimo“ konkursas, kurį, kaip plačiai skelbė lietuvių spauda, kažkodėl ignoravo verslininkai (matyt, jiems pasirodė, kad 4 milijonai litų, skirti „kuklioms“ dovanoms, per menkas uždarbis). Pasak Vyriausybės atstovų, buvo itin sunku rasti, kas turėtų originalių idėjų. Konkurse dalyvavo daugiausia menininkai ir neįgalieji, laimėję teisę kurti ir gaminti suvenyrus aukščiausio rango delegacijų dalyviams.

URM pranešė, kad oficialų pirmininkavimo dovanų paketą sudaro specialios dovanos delegacijų nariams ir kanceliariinių priemonių rinkiniai – bloknotai, rašikliai, dėklai dokumentams, kaklaraištis vyrams, šalikėlis moterims. Visi šie suvenyrai pažymėti oficialia pirmininkavimo simbolika.

Dovanų koncepcija buvo sukurta, atsižvelgiant į europinį Lietuvos tapatumą, orientaciją į Šiaurės Europos regioną ir siekį įtvirtinti mūsų šalies kaip patikimos partnerės įvaizdį Bendrijoje. Dovanos turėjo būti reprezentatyvios, praktiškos, subtilios, estetiškos, asmeniškios, originalios, tinkamos nešioti/ryšėti ir transportuoti. Dovana ar jų linija privalėjo atitikti Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai pagrindinius žodžius: „Moderni. Kurianti. Jauki.“¹¹

Ministrams ir kitiems aukščiausio rango pareigūnams bus dovanojami lietuvių grafikos kūriniai, kuriuose įamžinti Lietuvos miestų architektūriniai akcentai, arba Lietuvos banko išleistos proginės sidabrinės 50 litų nominalo monetos, skirtos Lietuvos

pirmininkavimui ES Tarybai. Žemesnio rango delegacijų nariai dovanų krepšelyje ras tris skirtingas nedideles, tačiau praktiškas dovanas: inovatyvų atšvaitą, universalų mobiliojo telefono įkroviklį su keturiais skirtingais antgaliais ir mažytę juodųjų slyvų sūrio dėžutę, pristatančią Lietuvos kulinarinį paveldą, šiltuoju metų laiku arba megzta kumštines pirštines vėlyvą rudenį ir žiemą.

Tradicinės protokolinės pirmininkavimo dovanos svarbiausiems asmenims – kaklaraištis vyrams (16 500 vienetų), šalikėlis moterims (7500 vienetų) – yra klasikinės mėlynos spalvos su tradiciniais lietuviško sodo motyvais, kanceliarinės prekės irgi perteikia šalies pasirinktą pirmininkavimo stilistiką.

Kodėl į oficialias dovanas, kurios yra privalomas etiketo atributas, mūsų žiniasklaida žvelgė taip įtariai, nors suma, skirta vienai dovanai (250 litų), yra mažesnė, negu paprastai skiria ES pirmininkaujančios valstybės? Nemokėjimas tinkamai argumentuoti nei tų dovanų būtinybės, nei pasirinkimo motyvų sukėlė visuotinį erzelį, sklidiną nuodingo nepasitikėjimo, neleidusio pasidžiaugti net taupumu, tokiu nebūdingu mūsų valdininkams. Gal lietuviškasis vaišingumas, paslaugumas svečiams irgi yra tik dar vienas nacionalinis mitas? Kaip mums pakeisti požiūrį į privalomus dalykus, kaip keistis patiems? Gal tiesiog mokytis į viską žvelgti paprasčiau, kad nesuteiktume išskirtinės svarbos net menkniekiams, kaskart apokaliptiškai šiurpdami, esą dangus griūva.

Europa ir platus požiūris į kultūrą

Kultūra nėra vienadienis reiškinys, ji apima daugybę sferų, bet kartais yra nužeminama iki šaligatvių nulio, o kartais iškeliamą į tariamas lietuviško elito padanges. Jos puoselėjimas turėtų būti nuolatinis, o ne proginis procesas, jei norime išsivaduoti iš provincialumo ir žvelgti plačiau, aprėpdami naujus jos horizontus.

Lietuvos kultūros ministras Šarūnas Birutis neseniai Europos Parlamento Kultūros ir švietimo komitete pristatė pirmininkavimo prioritetus kultūros srityje. Pasak jo, didžiausias ir sunkiausias uždavinys – keisti tiek politikų, tiek visuomenės požiūrį į kultūrą, kad ji pagaliau užimtų deramą vietą: „*Tik kūrybinga ir kurianti Europa gali konkuruoti su pasaulio rinkomis, o siauras požiūris į kultūrą, tik kaip į atskiras meno sritis, lemia ir ateityje dar labiau lems neigiamus veiksnius visai Europos Sąjungai.*“

Pabrėžęs būtinybę išsaugoti europietiškos kultūros tapatumą ir kultūros plačiaja prasme svarbą, ministras konstatavo, kad kultūra šiandien sukuria apie 7 proc. Europos Sąjungos bendrojo vidaus produkto. Siekiant užtikrinti glaudesnę kultūros politikos sąveiką su kitomis ES politikos sritimis, svarbu prisidėti prie integruoto požiūrio, sumanaus ir tvaraus augimo. Komiteto nariai palaikė ministro pasiūlytą kultūros politikos kryptį, padarė ryžtingai siekti užsibrėžto tikslo, kad ES biudžetas kultūrai būtų padidintas.

Kita svarbi veiklos kryptis – Europos kultūros tapatumo išsaugojimas, iškeliant naują strateginę europietiško dimensiją. Tai siejasi su plačiai vykdoma interkultūrinės Europos programa – ieškoma bendrų sąsajų, pabrėžiamas kosmopolitinės Europos atgimimas, o kartu skatinama kultūrų įvairovė ir jų tarpusavio dialogas.¹²

Nacionalumo atgimimas glaudžiai susijęs su kultūros įvairovės išsaugojimu,

pripažįstant, kad Europos kultūra tapatumo atžvilgiu gana efemeriška. Svarbu sutelkti dėmesį į nacionalines vertybes ir prioritetus, kurti naujas išvalgas, ieškant savitumo sąlyčių su bendrumu, skatinant tarpkultūrinę komunikaciją, – tai turėtų suteikti impulsų europiniam dialogui.

O svarbiausia – mąstyti globaliai, bet veikti lokaliai, kad „Kultūros naktis“, kuria pradėjome Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai kultūrinę programą, netaptų apgailėtina metafora, atskleidžiančia, kokia yra tikroji nacionalinės kultūros būklė...

¹

<http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/aktualijos/skandala-sukeles-lietuvos-pirmininkavimo-es-vaizdo-klipas-paslaptiniai-dingo-atnaujinta.htm> [žiūrėta 2013-07-11].

² (LT) Pranešimas apie klipą „Ypatinga diena“, <http://www.nmformos.lt/en/> [žiūrėta 2013-07-11].

³ <http://tv.lrytas.lt/?id=13728370731370998337> [žiūrėta 2013-07-11].

⁴ <http://tv.lrytas.lt/?id=13728370731370998337> [žiūrėta 2013-07-14].

⁵ <http://www.eu2013.lt/lt/video/europos-sodai> [žiūrėta 2013-07-11].

⁶

<http://www.lrytas.lt/lietuvos-diena/kultura/es-tarybos-bustine-justus-lipsius-lietuva-papuose-europos-sodais.htm> [žiūrėta 2013-07-13].

⁷ Europe Instalation 14 01 2009, <http://www.origin.ie/blog/?p=150> [2010-02-03].

⁸ Zygmunt Bauman, Apie dialogo nekasdieniškumą ir nekasdienį dialogą, *Kultūros barai*, 2012, nr. 1, p. 27.

⁹ <http://www.eu2013.lt/lt/pirmininkavimas-ir-es/kulturine-programa> [žiūrėta 2013-0-13].

¹⁰ <http://www.veidas.lt/rojaus-sodai-%E2%80%93-po-nauja-pastoge> [žiūrėta 2013-0-15].

¹¹ <http://dev.lzinios.lt/Lietuvoje/Lietuvos-sveciams-ir-silkines-dovanos> [žiūrėta 2013-07-15].

¹² <http://www.intercultural-europe.org/site/content/newsbulletin/1327> [žiūrėta 2013-07-15].

